

Karol Weitz

Spełnienie warunku wzajemności przy uznawaniu i stwierdzaniu wykonalności orzeczeń zagranicznych

Palestra 50/9-10(573-574), 176-182

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DRAKTYCZNE ZAGADNIENIA PRAWNE

Prawo cywilne

SPEŁNIENIE WARUNKU WZAJEMNOŚCI PRZY UZNAWANIU I STWIERDZANIU WYKONALNOŚCI ORZECZEŃ ZAGRANICZNYCH

Według kodeksu postępowania cywilnego¹ warunkiem uznania albo stwierdzenia wykonalności orzeczenia zagranicznego przez sąd polski jest dochowanie przesłanki wzajemności (por. art. 1146 § 1 i art. 1150 § 1 k.p.c.). Niezależnie od kontrowersji, jakie w doktrynie wywołuje ta przesłanka respektowania skuteczności i wykonalności orzeczeń pochodzących od sądów państw obcych², należy podnieść, że ustalenie istnienia wzajemności w konkretnym wypadku często budzi wątpliwości. Przepisy kodeksu nie określają bowiem bliżej ani istoty wymagania wzajemności, ani też nie rozstrzygają jednoznacznie kwestii, kiedy można mówić o tym, że wymaganie to jest dochowane w okolicznościach danej sprawy³. Jedną z takich wątpliwości dotyczy tego, czy warunek wzajemności może być spełniony w sytuacji, w której w stosunkach między Polską a danym państwem pochodzenia nie istnieje jakakolwiek praktyka w zakresie uznawania i stwierdzania wykonalności orzeczeń. Problem sprowadza się do

¹ Niniejsze rozważania dotyczą wyłącznie sytuacji, w której w grę wchodzi stosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Mimo szerokiego zakresu zastosowania regulacji europejskiego prawa procesowego cywilnego, jak również postanowień dwu- i wielostronnych umów międzynarodowych, mających pierwszeństwo przed rozwiązaniami kodeksowymi, w stosunkach z wieloma państwami i w różnych kategoriach spraw przepisy kodeksu pozostają właściwe dla oceny dopuszczalności uznania i stwierdzenia wykonalności.

² Zob. K. Weitz, *Założenia i kierunki reformy przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń*, KPP 2001, z. 4, s. 912–915.

³ Szczegółowo o przesłance wzajemności por. K. Weitz, *Wzajemność jako przesłanka uznania i stwierdzenia wykonalności orzeczeń zagranicznych*, PS 2002, nr 11–12, s. 46 i n.

pytania, czy sąd polski może przyjąć istnienie wzajemności w odniesieniu do orzeczenia pochodzącego z takiego państwa, w którym nie było dotychczas wypadku uznania lub udzielenia *exequatur* orzeczeniu sądu polskiego.

Podniesione zagadnienie dotyczy tego, na jakiej podstawie może być przyjmowane założenie o istnieniu wzajemności między Polską a państwem pochodzenia w odniesieniu do konkretnego orzeczenia wydanego w tym państwie, a więc w jaki sposób ma być zapewnione przestrzeganie wzajemności. Zgodnie przyjmuje się, że można w związku z tym wyróżnić wzajemność ustawową i wzajemność faktyczną. Wzajemność umowna istnieje wówczas, gdy w stosunkach pomiędzy państwem pochodzenia a państwem uznającym (państwem wykonania) obowiązuje umowa międzynarodowa przewidująca wzajemne uznawanie i stwierdzanie wykonalności orzeczeń wydanych w tych państwach⁴. Umowa taka może przybrać kształt umowy regulującej bezpośrednio warunki uznawania i udzielania *exequatur* zagranicznym orzeczeniem (sytuacja najczęstsza), jak również (wyjątkowo) umowy, której przedmiot unormowania ograniczony jest wyłącznie do ustalenia istnienia wzajemności pomiędzy zainteresowanymi państwami, podczas gdy warunki uznania i stwierdzenia wykonalności wynikają z prawa wewnętrznego tych państw⁵. W każdym jednak wypadku podstawą stwierdzenia wzajemności pozostaje istnienie umowy międzynarodowej. Podstawę dla przyjęcia wzajemności faktycznej w stosunkach pomiędzy państwem pochodzenia a państwem uznającym (państwem wykonania) stanowi natomiast praktyka sądów albo innych organów państwa pochodzenia w zakresie uznawania lub stwierdzania wykonalności orzeczeń wydanych w państwie uznającym (państwie wykonania). Wzajemność faktyczna zachodzi wtedy, gdy na podstawie oceny praktyki występującej w państwie pochodzenia można ustalić, że w państwie tym rzeczywiście uznaje się albo zezwala na wykonanie orzeczeń pochodzących z państwa uznającego (państwa wykonania). Konieczna jest tu zatem analiza praktyki orzeczniczej sądów albo innych organów państwa pochodzenia⁶.

⁴ Tak m.in. W. Skierkowska, *Międzynarodowe postępowanie cywilne w sprawach alimentacyjnych*, Warszawa 1972, s. 133; K. Piasecki, *Skuteczność i wykonalność w Polsce zagranicznych cywilnych orzeczeń sądowych*, Warszawa 1990, s. 60; T. Ereciński (w): T. Ereciński, J. Ciszewski, *Międzynarodowe postępowanie cywilne*, Warszawa 2000, s. 333; K. Weitz, *Wzajemność...*, s. 52.

⁵ Ten drugi typ umowy międzynarodowej wyróżniany jest w doktrynie austriackiej na tle § 79 ust. 2 EO, por. D. Czernich, *Zu den Voraussetzungen der Anerkennung und Vollstreckung fremder Entscheidungen nach autonomem Recht*, JBl 1996, nr 8, s. 498.

⁶ W. Skierkowska, *Międzynarodowe...*, s. 133; J. Jodłowski, *Uznawanie i wykonywanie w Polsce wyroków zagranicznych w sprawach o pochodzenie i o alimenty*, SC 1975, t. 25–26, s. 81; J. Ciszewski, *Wykonalność w Polsce orzeczeń sądów zagranicznych, które uprawomocniły się przed 1 lipca 1996 r.*, Radca Prawny 1998, nr 4, s. 26; K. Weitz, *Wzajemność...*, s. 52–53. Por. także K. Piasecki (*Skuteczność...*, s. 63), który stwierdza, że „przestrzeganie zasady wzajemności jest przede wszystkim kwestią faktu i praktyki sądów zagranicznych w stosunku do orzeczeń sądów polskich z elementem zagranicznym”. Podobnie T. Ereciński (w): T. Ereciński, J. Ciszewski, *Międzynarodowe...*, s. 334) uznaje, że

Ograniczenie rozważań do wyodrębnienia wzajemności umownej i faktycznej nie jest jednak ujęciem operatywnym w sytuacji, w której w stosunkach z państwem pochodzenia nie obowiązuje umowa międzynarodowa, jak również nie da się ustalić żadnej praktyki w zakresie respektowania skuteczności lub wykonalności orzeczeń sądów polskich.

Dostrzegł to Sąd Najwyższy w swym najnowszym orzecznictwie. W postanowieniu z 30 listopada 2004 r., IV CK 286/04⁷, stwierdzono, że przewidziana w art. 1150 k.p.c. przesłanka „wzajemności” jest spełniona także wtedy, gdy stan prawny w państwie pochodzenia pozwala na stwierdzenie, że orzeczenie polskie mogłoby zostać wykonane, gdyby zostało przedstawione do stwierdzenia wykonalności organom państwa pochodzenia.

Uzasadniając takie stanowisko, Sąd Najwyższy podkreślił, że w sytuacji, w której Polski i państwa pochodzenia nie łączy umowa międzynarodowa, jak również nie można ustalić jakiegokolwiek praktyki organów państwa pochodzenia w zakresie stwierdzania wykonalności (uznawania) polskich orzeczeń, wtedy można nawiązać do koncepcji wzajemności ustawowej, przyjmującej za podstawę oceny spełnienia wymagania wzajemności stan normatywny istniejący w państwie pochodzenia w odniesieniu do stwierdzania wykonalności (uznawania) zagranicznych orzeczeń. W tym ujęciu ustalenie, że w świetle regulacji państwa pochodzenia, orzeczenie polskie danego rodzaju mogłoby zostać wykonane (uznane), gdyby zostało przedstawione do stwierdzenia wykonalności (uznania) organom państwa pochodzenia, oznacza stwierdzenie istnienia wzajemności ustawowej. Koncepcja ta pozwala na uniknięcie w szeregu wypadków efektu „błędnego koła”, polegającego na wzajemnym niewykonywaniu orzeczeń wskutek braku „pierwszego kroku”, w sytuacji, w której państwo pochodzenia także uzależnia wykonywanie i uznawanie zagranicznych orzeczeń od wymagania wzajemności. Sąd Najwyższy podkreślił, że odrzucenie koncepcji wzajemności ustawowej na tle art. 1150 § 1 i 1146 § 1 k.p.c. skutkowałoby tym, że uznawanie i wykonywanie w Polsce orzeczeń pochodzących z państwa, które również ustanowiło wymaganie wzajemności, byłoby możliwe tylko wtedy, gdyby to państwo przyjęło koncepcję wzajemności ustawowej. Zatem paradoksalnie, Polska jako państwo uznające (państwo wykonania) oczekiwałaby wtedy zachowań, które sama neguje. Opowiadając się za koncepcją wzajemności ustawowej, Sąd Najwyższy podniósł, że jej przyjęcie powoduje wprawdzie potrzebę zbadania obcego stanu prawnego w zakresie uznawania i stwierdzania wykonalności orzeczeń zagranicznych, ale nie

„istnienie wzajemności należy do kwestii faktycznych”. Pojęcie wzajemności faktycznej znane jest orzecznictwu, por. postanowienie SN z 18 września 1998 r., III CKN 309/98, OSNC 1999, z. 3, poz. 54. Niekiedy, nie używając pojęcia wzajemności faktycznej, Sąd Najwyższy ustalał istnienie wzajemności, odwołując się do praktyki sądów państwa pochodzenia, zob. np. w uzasadnieniu postanowienia z 11 października 1969 r., I CR 240/68, PiP 1972, nr 2, s. 163 i z 17 lutego 1972 r., I CR 67/72 (niepubl.).

⁷ Biuletyn SN 2005, nr 4, s. 13.

jest to nic szczególnego, skoro z norm polskiego prawa procesowego wynika konieczność stosowania obcego prawa procesowego także przy badaniu innych przesłanek uznania i stwierdzenia wykonalności.

Stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w powołanym orzeczeniu wyraźnie nawiązuje do propozycji rozumienia wzajemności ustawowej przedstawionej swego czasu w polskiej doktrynie⁸. Zasługuje ono na aprobatę i znajduje wsparcie w sposobie rozumienia warunku wzajemności przyjmowanego w doktrynie obcej. Warto w tym miejscu odwołać się do doświadczeń niemieckich związanych z oceną spełnienia przesłanki wzajemności przy uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń sądów obcych w Niemczech.

Zgodnie z § 328 ust. 1 pkt 5 niem. Kodeksu postępowania cywilnego (dalej jako „ZPO”) uznanie orzeczenia zagranicznego jest wykluczone, jeżeli nie jest zapewniona wzajemność⁹. Przepis ten dotyczy także stwierdzenia wykonalności orzeczeń zagranicznych w Niemczech, ponieważ z § 723 ust. 2 zd. 2 ZPO wynika, że stwierdzenie wykonalności nie jest możliwe w wypadku, gdy wykluczone jest uznanie wyroku sądu obcego. Na tle § 328 ust. 1 pkt 5/2 ZPO niemiecki Trybunał Federalny rozpatrywał sytuację, w której nie udało się ustalić żadnej praktyki sądów państwa pochodzenia w zakresie uznawania orzeczeń niemieckich. Mimo to, po ustaleniu, iż prawo państwa pochodzenia przewiduje – na określonych warunkach – uznawanie zagranicznych orzeczeń, Trybunał Federalny przyjął, że zapewniona jest w związku z tym wzajemność między Niemcami a państwem pochodzenia (chodziło o orzeczenie pochodzące z Syrii). W wyroku z 15 listopada 1967 r., VIII ZR 50/65, Trybunał Federalny stwierdził: „Powstaje najpierw pytanie, czy w takim przypadku, w którym – jak w niniejszej sprawie – nie można ustalić niczego o praktyce zagranicznego państwa w zakresie uznawania (zagranicznych orzeczeń – przyp. K. Weitz), z tego tylko już powodu przesłanka z § 328 ust. 1 pkt 5) nie powinna być uznana za niespełnioną, ponieważ wzajemność nie mogłaby być już postrzegana jako «zapewniona». Tego rodzaju wykładnię ustawy skład orzekający uważa jednak za nieuprawnioną. Jeżeli brak jest praktyki w zakresie uznawania, wtedy kwestia zapewniania wzajemności rozstrzyga się zasadniczo na podstawie prawa państwa uznającego w zakresie uznawania (zagranicznych orzeczeń – przyp. K. Weitz). Ponieważ aż do przeprowadzenia dowodu przeciwnego należy przyjmować, w każdym bądź razie w odniesieniu do «państw cywilizowanych», że ich sądy będą postępować stosownie do

⁸ Por. K. Weitz, *Wzajemność...*, s. 54–56. Zob. ponadto D. Weyde, *Anerkennung und Vollstreckung deutscher Entscheidungen in Polen*, Tübingen 1997, s. 85; A. Kwecko, *Uznawanie orzeczeń sądów w sprawach cywilnych w prawie polskim i niemieckim oraz według Konwencji z Lugano*, Warszawa 2002, s. 83 (brak tu jednak użycia terminu „wzajemność ustawowa”).

⁹ Wyjątek przewidziany jest w § 328 ust. 2 ZPO – przepis ten przewiduje, że brak zapewnienia wzajemności nie wyłącza uznania wyroku, jeżeli wyrok dotyczy roszczenia o charakterze niemajątkowym i zgodnie z niemieckimi ustawami brak jest sądu właściwego w Niemczech albo jeżeli chodzi o sprawę dotyczącą statusu dzieci (§ 640 ZPO).

ich prawa”¹⁰. Stanowisko Trybunału Federalnego jest całkiem jednoznaczne – rozpatrując sytuację, w której nie można było ustalić żadnej praktyki sądów państwa pochodzenia co do uznawania orzeczeń niemieckich w tym państwie uznał, że wzajemność może mimo to być uważana za zapewnioną, jeżeli prawo państwa pochodzenia zawiera regulację, w świetle której orzeczenia zagraniczne (w tym niemieckie) mogą podlegać uznaniu w tym państwie.

Należy podnieść, że pogląd Trybunału wyrażony w powyższym orzeczeniu jest jednolicie przyjmowany przez doktrynę niemiecką. Jeszcze przed wydaniem owego orzeczenia przyjmował go w starszej doktrynie np. M. Klein¹¹. Współcześnie stanowisko, zgodnie z którym przy badaniu wzajemności w pierwszej kolejności należy wprowadzić ocenę praktykę sądów państwa pochodzenia, ale w jej braku trzeba jednak odwoływać się wprost do prawa tego państwa w zakresie uznawania (ewentualnie stwierdzania wykonalności) zagranicznych orzeczeń, reprezentują w szczególności R. A. Schütze¹², E. Schumann¹³, D. Martiny¹⁴, R. Geimer¹⁵, Th. Pfeiffer¹⁶, P. Gottwald¹⁷, H.-J. Musielak¹⁸, T. Doser¹⁹, P. Decker²⁰.

¹⁰ BGHZ 49, s. 52. Tłumaczenie K. Weitz. Wersja niemiecka brzmi: „Es stellt sich danach zunächst die Frage, ob in einem Falle, in dem – wie hier – über die Anerkennungspraxis des ausländischen Staates nichts zu ermitteln ist, die Voraussetzung des § 328 Abs. 1 Nr. 5 ZPO nicht schon deshalb zu verneinen ist, weil die Gegenseitigkeit nicht als „verbürgt“ angesehen werden könnte. Eine solche Auslegung des Gesetzes hält der Senat jedoch nicht für gerechtfertigt. Fehlt es an einer Anerkennungspraxis, so entscheidet sich die Frage der Verbürgung der Gegenseitigkeit grundsätzlich nach dem Anerkennungsrecht des Urteilsstaates (...). Denn bis zum Beweise des Gegenteils ist jedenfalls für Kulturstaaten anzunehmen, dass ihre Gerichte entsprechend ihrem Recht verfahren werden.” Por. także wcześniejsze orzeczenie Trybunału Federalnego z 30 września 1964 r. w sprawie VIII ZR 195/61, BGHZ 42, s. 195 i n.

¹¹ M. Klein, *Das Erfordernis der verbürgten Gegenseitigkeit bei Vollstreckung ausländischer Urteile in Deutschland*, Zeitschrift für Internationales Privatrecht- und Strafrecht 1899, t. 9, s. 233.

¹² R. A. Schütze, *Die Rechtsprechung des BGH zur Verbürgung der Gegenseitigkeit (§ 328 Abs. 1 Nr. 5 ZPO)*, NJW 1969, nr 8, s. 295–296 (autor mówi wyraźnie o tzw. „ustawowym zapewnieniu wzajemności” – „gesetzliche Verbürgung der Gegenseitigkeit”, stwierdzając, iż jest ono wystarczające, o ile w państwie pochodzenia nie ma praktyki sprzecznej ze stanem prawnym). Zob. także R. A. Schütze (w:) R. Geimer, R. A. Schütze, *Europäisches Zivilverfahrensrecht. Kommentar*, München 2004, nb. 79–80, s. 1232–1233.

¹³ E. Schumann, w: Stein/Jonas, *Kommentar zur Zivilprozeßordnung*, wyd. 20, t. II, cz. 2, Tübingen 1989, § 328, nb. 265, s. 47.

¹⁴ D. Martiny, *Anerkennung nach autonomem Recht* (w:) *Handbuch des Internationalen Zivilverfahrensrechts*, t. III, cz. 1, Tübingen 1984, nb. 1271–1273, s. 563. Autor również mówi o „gesetzliche Verbürgung der Gegenseitigkeit”.

¹⁵ R. Geimer (w:) R. Zöller, *Zivilprozessordnung*, Köln 2004, § 328, nb. 178, s. 1015.

¹⁶ Th. Pfeiffer, *Kooperative Reziprozität – § 328 I Nr. 5 ZPO neu besichtigt*, RabelsZ 1991, t. 55, nr 4, s. 749–750. Autor podnosi, że podstawą oceny kwestii, czy zapewniona jest wzajemność, jest w zasadzie istnienie odpowiedniej praktyki orzeczniczej. Jeżeli jednak nie da się ustalić ani pozytywnej ani negatywnej praktyki, to nie prowadzi to bezwzględnie do braku wzajemności. Raczej wystarczy w takim wypadku, wynikająca z miarodajnych w danym systemie prawnym źródeł prawa gotowość do uznania orzeczenia.

Wyjaśnienia wymaga na marginesie kwestia terminologiczna. Pojęcie „wzajemność ustawowa”, przyjęte przez Sąd Najwyższy w omawianym postanowieniu z 30 listopada 2004 r., zostało swego czasu zaproponowane w literaturze polskiej²¹ na wzór występujących już w naszej nauce wyrażen „wzajemność umowna” czy „wzajemność faktyczna”. Kryterium wyodrębnienia tych trzech rodzajów wzajemności stanowi podstawa, na jakiej przyjmuje się istnienie (spełnienie warunku) wzajemności w stosunkach między danymi państwami – chodzi o to, w jaki sposób zapewnione jest przestrzeganie wzajemności. W doktrynie niemieckiej mówi się w związku z tym o „*staatsvertragliche*”, „*gesetzliche*” i „*tatsächliche Verbürgung der Gegenseitigkeit*”²².

Istnieją więc podstawy teoretyczne i doktrynalne dla przyjęcia rozwiązania będącego podstawą omawianego orzeczenia Sądu Najwyższego z 30 listopada 2004 r., a polegającego na dopuszczeniu możliwości spełnienia wymagania wzajemności pomimo braku umowy międzynarodowej pomiędzy Polską a państwem pochodzenia i braku jakiegokolwiek praktyki organów tego państwa odnoszącej się do uznawania i wykonywania orzeczeń sądów polskich, o ile stan prawny w państwie pochodzenia pozwala na ustalenie, że orzeczenie polskie mogłoby podlegać uznaniu lub stwierdzeniu wykonalności w tym państwie, gdyby zostało w tym celu przedstawione organom tego państwa. Rozwiązanie to, określone jako nawiązujące do pojęcia wzajemności ustawowej, ma istotne zalety. Sąd Najwyższy trafnie wskazał na fakt, że pozwala ono na uniknięcie efektu „błędnego koła” w stosunkach z państwami, które także ustanawiają w swym prawie wewnętrznym wymaganie wzajemności jako przesłankę uznania lub stwierdzenia wykonalności²³. Z tego względu jest to rozwiązanie odpowiadające w pełni potrzebom współczesnego transgranicznego obrotu prawnego. Gdyby koncepcję wzajemności ustawowej

¹⁷ P. Gottwald (w:): *Münchener Kommentar zur Zivilprozeßordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen*, red. G. Lücke, P. Wax, t. 1, München 2000, § 328, nb. 109, s. 2235 – autor przyjmuje, że wzajemność musi raczej odpowiadać rzeczywistej praktyce sądów państwa pochodzenia, ale ustalenie takie w praktyce napotyka na znaczne trudności, jeżeli z danym krajem istnieje niewielki obrót prawny albo nie ma jeszcze praktycznych doświadczeń ze stosowaniem nowych ustaw. W takich wypadkach należy wychodzić z założenia, że sądy zagraniczne w rzeczywistości praktykują gotowość uznawania orzeczeń wynikającą z tekstu ustawy; nie jest jednak konieczne wyczekiwanie na pierwszy wypadek zastosowania obowiązującego prawa.

¹⁸ H.-J. Musielak (w:): *Musielak, Zivilprozeßordnung. Kommentar*, München 1999, § 328, nb. 30, s. 897.

¹⁹ T. Doser, *Gegenseitigkeit und Anerkennung ausländischer Entscheidungen (§ 328 Abs. 1 Nr. 5 ZPO). Dargestellt am Beispiel Südafrika*, Frankfurt am Main 1999, s. 104.

²⁰ P. Decker, *Die Anerkennung ausländischer Entscheidungen im Zivilprozess*, Regensburg 1984, s. 286.

²¹ K. Weitz, *Wzajemność...*, s. 54.

²² R. A. Schütze, *Die Rechtsprechung...*, s. 295–296; D. Martiny, *Anerkennung...*, nb. 1270–1279, s. 562–566.

²³ Podobnie K. Weitz, *Wzajemność...*, s. 55.

odrzuć, a więc uznać, że w świetle art. 1146 § 1 i art. 1150 § 1 k.p.c. w każdym wypadku konieczne jest ustalenie istnienia wzajemności faktycznej, wtedy w rzeczywistości wykluczyłoby się w ogóle możliwość uznawania i stwierdzania wykonalności w Polsce orzeczeń wydanych przez sądy państw, z którymi brak jest dostatecznie rozwiniętego obrotu prawnego. Taki stan rzeczy trwałby przynajmniej do czasu, aż dane państwo pochodzenia nie uczyniłoby „pierwszego kroku” uznając lub zezwalając na wykonanie na swym obszarze orzeczenia sądu polskiego. Zważywszy na funkcję przesłanki wzajemności i jej cel, polegający na skłonieniu państw obcych do uznawania i udzielania *exequatur* polskim orzeczeniom, który jest osiągnięty już wówczas, gdy prawo państwa pochodzenia posiada unormowania zapewniające potencjalnie możliwość respektowania skutków orzeczeń polskich, można przyjąć, że nie ma potrzeby interpretowania wymagania wzajemności według art. 1146 § 1 i art. 1150 § 1 k.p.c. w ten sposób, aby zawsze konieczne było stwierdzenie istnienia (pozytywnej) praktyki sądów albo innych właściwych organów państwa pochodzenia w zakresie respektowania skuteczności lub wykonalności orzeczeń wydanych w naszym kraju²⁴.

Przyjmując prawidłowość koncepcji wzajemności ustawowej, a więc wzajemności ustalonej wyłącznie na podstawie stanu prawnego obowiązującego w państwie pochodzenia, trzeba jednak mieć na względzie okoliczności warunkujące odwoływanie się do tej koncepcji. Jej stosowanie wchodzi w grę, gdy nie ma mowy o wzajemności umownej oraz gdy nie ma w stosunkach z danym państwem pochodzenia żadnej praktyki odnoszącej się do uznawania albo stwierdzania wykonalności polskich orzeczeń. W żadnym razie nie można stwierdzić istnienia wzajemności w oparciu o tę koncepcję, gdyż wprawdzie byłyby podstawy do stwierdzenia wzajemności ustawowej, ale praktyka sądów państwa pochodzenia wskazuje na to, że orzeczenia wydane w Polsce nie są tam uznawane lub wykonywane (praktyka negatywna)²⁵. Ponadto, z uwagi na fakt, że założeniem wzajemności ustawowej jest istnienie prawnej możliwości uznawania albo stwierdzania wykonalności w państwie pochodzenia orzeczeń wydawanych w Polsce, przyjąć należałoby, iż wzajemność taka nie mogłaby zostać stwierdzona, gdyby warunkiem respektowania skutków zagranicznych orzeczeń w państwie pochodzenia było istnienie umowy międzynarodowej, a w stosunkach z Polską państwo to nie byłoby taką umową związane.

Karol Weitz

²⁴ K. Weitz, *Wzajemność...*, s. 56.

²⁵ Por. R. A. Schütze, *Die Rechtsprechung...*, s. 295; D. Martiny, *Anerkennung...*, nb. 1272, s. 563; K. Weitz, *Wzajemność...*, s. 54 i 56.